

«Raamatud on pool minu elust, kui mitte rohkem.»

(OSVALD TOOMING)

«Väljas sajab jälle. Oõ läbi oteks ülal nagu lumekotte pahupidi pööratud ja ka päevaks ei lõppenud taevased tagavarad otsa. Lund langeb nõnda paksult, et akna taga seisab justkui valge ja pehme sein, läbipaistmatu ja muutu-matu, ent ometi iga hetk jälle uus, nii et aina seisan ja seisan ning ei väsi ega tüdine. Ja nagu lumi väljas, nõnda keerlevad mu mõtted, keerlevad ja keerlevad, otsides sõnu ja vorme, et välja öelda, mis minus pakitseb.»

Nii viisi kirjutab Osvald Tooming oma jutustus-tekogus «Kuus juttu» lk. 149.

Täna saab meie rajoonis sirgunud ja koolitarkuse omandanud ning siin kirjamehetööks äratuse saanud Osvald Tooming 60-aastaseks. Rikkaim nurk Rakvere rajoonis on täna küll Haljalamaa, sest meil on õnn tervitada juubilarit otse tema omas kodus. Juba 20 aastat peab kirjanik sinseid metsi ja metsloomi oma kõige paremateks sõpradeks ning kirjatööle innustajaiks. On teoseid, milles kirjanik päris avalikult kirjutab Haljalast, kasutades õigeid kohanimi, kujutades olustikku täpselt nii, nagu see on omane vaid Haljalale. Selliseid pintslitõmbeid leiame ohtralt «Metsade raamatust».

Leidub palju ka niisuguseid jutustusi, milles kirjanikku on inspireerinud Haljala elust kirjutama mõned seigad, juhtumid või isegi mõne mele inimese väljendid, ning saanud nii viisi aluseks kujutatavale. Haljala rahvas tunneb end ära O. Toominga näidendis «Külvikuu», jutustuses «Käed» ja mujalgi, kuid parimaks Haljala elust sündinud jutustuseks peame «Lõputa lugu» (kogumik «Episoodid»). Selle aluseks on siin aastate eest toimunud tragöödia. Jutustus on nii tõepärane ja veenev, et veel praegugi ei saa Haljala inimesed seda lugeda pisarateta.

Osvald Toomingat ennast tunnevad kodupaiga elanikud aga eelkõige suure loodusesõbra ja metsipäi uitajana. Toomingale kuulub küll kõige suurem au sellegi eest, et siin talvitavate sinikaelpar-tide arv aasta-aastalt kasvama on hakanud. Tänavu on neid juba 1300, võib-olla rohkemgi... Tooming ise on alati sinikaeltele nii sõna kui teo-ga suureks toeks olnud. Olen kuulnud teda koos-olekul neidsamu parte kirglikult kaitsvat, neile paremat hoolitsust ja elamistingimusi nõudes. Vähe on neid päevi, millal ta ei käi oma hoolealuseid üle vaatamas ja neile «hommikust kohvilauda» katmas.

Tähelepanelik ja tark loodusevaatleja elab O. Toominga kestab sõbralikult üheskoos kirgliku jahimehega. Et Osvald Toomingale on loodus kin-kinud tugeva huumorimeele, paneb niisuguste vastandlike pooluste sõbralik koosseksisteerimine teda ennastki muigama.

Iseenda kui jahimehe arvel teeb Tooming nalja «Metsade raamatus» (lk. 69):

«Pikkamisi, just: ni hangunud siirupist kõis, venisid jahivaikuse nädalad. Talvel on vähe-aeg kõige pikem, seepärast ootab kütt kevadist linnujahti nagu täies pulmaehtes perekonna-seisuaemetisse jõudnud pruut hilinevat peig-meest. Vähemalt kümme korda aastas töotab ta kõigi metsa sarvekandjate nimel, et olgu lõpp, aitab ringivantsimisest, nii et õhtul ei tunne, kas komberdant kahel või neljal jalal, aitab vihma käes ligunemisest, nii et särgist vääna vett, aitab tuulte käes lõdiseemisest, nii et hambad kolksuvad suus...»

Haljala koolimajas on Osvald Tooming tava-line külaline. Siin ootavad teda need, kellel on vaja anda pioneeriinstruktori-loodusesõbra eksamit, kellel ülesaatmatu huvi kuulata metsalugusid, kes

tahaks kirjaniku käe all õppida lugema jälgede raamatut.

«Jäljed on kõnekad,» arvab Osvald Tooming ise («Metsade raamat» lk. 133). Ta võtab lihtsali need jäljehuvillised õpilased järele, paneb suusad alla ja:

«Edasi, otse jälgi mööda edasi, nii et tihnikus vagu järell!» («Metsade raamat» lk. 134)

Osvald Toominga kodu asub Haljala keskuses tähtsate maanteede ristmikul. Selline asukoht tundu-b sümboolsena. On ju ta seisnud loomingu-sikka vaid tähtsate teede sõimpunktis. Loodus, loo-duskaitse, inimestevahelised suhted, rõõm ja mure on olnud alati tema teoste aluspõhi. Osvald Toominga — Haljalamaa kirjamehe jõud ja veenvus ongi selles, et ta juured on tugevasti mullas.

«See «neetud lapike maad» oli tuhande nähtamatu niidikesega ta enda külge köitnud, nagu oleks hoopis oma andidega kitsi müld pere-mees ja Villem tema ori.» («Kaksteist aastat»)

Raamatukogudes on O. Toominga teostel hu-vitav ja eriline saatus. Need on koledasti «ära loetud», vahel hiirekõrvul nagu kevadine mets, vahel kapsatoolisutki... See on kurioosum, kuid just raamatute kulunud kaaned ja narmendavad lehenurgad ongi kirjanikule suurim tunnustus. Ja mitte ükski Haljalas pole Toominga teostele osaks saanud selline kurb (või rõõmus?) saatus. Ei, ka Tallinnas on see samamoodi...

Osvald Toominga juubelisünnipäeval soovib tema kodunurga rahvas talle pikki suusajälgi, head jahihõnne, teravat pilku uute Haljala-aineliste teoste loomiseks ning vahedat ja igihaljast sulge.

Palju, palju õnne!

Leelo KALLASTE

Eesti Looduskaitse Seltsi Haljala osakonna esimees